

MIA ROTH-ČERINA

ZA NOVI, LJEPŠI ZAGREB!

ARHITEKTONSKI I URBANISTIČKI NATJEČAJI MEĐURATNOG ZAGREBA, 1918.-1941.

TAMARA BJAŽIĆ KLARIN

FOR A NEW, MORE BEAUTIFUL ZAGREB!

ARCHITECTURAL AND PLANNING COMPETITIONS OF INTERWAR ZAGREB, 1918-1941

TAMARA BJAŽIĆ KLARIN

Architectural competitions are one of a few almost uninterrupted local architectural traditions, a continuity that few segments of our cultural and public activities can boast of. The institution of a planning or architectural competition was founded more than a hundred years ago with the same motivation and conviction that drives its promoters today, but – as the book by the architect and PhD Tamara Bjažić Klarin shows – suffers from equally unchanged, symptomatic chronic problems. By documenting all aspects of the procedures related to the institute of the architectural competition in Zagreb, and the role they played in the positioning of architects and the formal organization of the profession, the book “For a New, More Beautiful Zagreb!” is a long-awaited key to reading the realized and potential history of Zagreb in a period of its significant transformation and its modernist identity’s articulation. This book is both entertaining and tense, a self-diagnostic insight into the best and worst features of Zagreb’s architectural scene, summarizing the on-going ambitions and idealisms which help us understand why competitions are both the best mode of action and an unattainable goal.

[Translated by MIA ROTH-ČERINA]

Institut za povijest umjetnosti
Zagreb, 2020.

Str. 380, hrvatski, skracenice, literatura, arhivski izvori,
katalog natječaja, izvori ilustracija, indeks
[23/19 cm, boja, meki uvez]

Urednice: Željka Čorak, Sanja Horvatincić
Izvršna urednica: Tea Truta
Suradnici: Tea Truta, Ana Curić, Ivana Hanićar Buljan,
Artur Šilić
Recenzenti: Snjeska Knežević, Andrej Uchytel
Dizajn: Damir Gamulin, Nives Sertić
Lektura: Ivana Majer

ISBN 978-953-7875-32-9
CIP 2020-02394 [NSK Zagreb]

Arhitektonski natječaji jedna su od malobrojnih gotovo neprekinutih ovdašnjih tradicija, kontinuiteta kakvim se malo koji segment našega kulturnog i javnog djelovanja može pohvaliti. Institucija urbanističkog ili arhitektonskog natječaja utemeljena je prije više od stotinu godina s istom onom motivacijom i uvjerenjem koji njezine promatelje pokreću i danas, no – kako knjiga Tamare Bjažić Klarin pokazuje – pati od jednako tako nepromijenjenih, simptomatičnih kroničnih boljki. Dokumentiranje svih aspekata vezanih za provedbu natječaja u Zagrebu te uloge koju su odigrali u pozicioniranju arhitekata i formalnom ustrojavanju struke, knjiga *Za novi, ljepši Zagreb!* dugoočekivani je ključ za otkrivanje uzročno-posljedičnih veza u procesu nastanka ključnih zagrebačkih realizacija u razdoblju u kojem se grad najdrastičnije mijenjao i u kojem je artikuliran njegov moderni identitet. Značenje natječaja za ovdašnju scenu od kraja 19. stoljeća, a posebno između dva svjetska rata, rasvijetljen je kroz nekoliko presjeka: institucionalni okvir vezan za formuliranje pravila i okvira djelovanja, pojedinačnih slučajeva koje povezuju razne političke, planerske, provedbene i interesne okolnosti, te ulogu natječaja u kontekstu formuliranja arhitektonskog izraza koji prepoznajemo pod sintagmom ‘zagrebačke arhitektonske škole’.

Kao ključan alat smislene urbanizacije i izgradnje natječaji su odigrali važnu ulogu u formiranju hrvatske arhitektonske scene, i to iz nekoliko razloga. Prvi je očigledan: natječaji mobiliziraju velik broj arhitekata u promišljanju arhitektonskog zadatka, a proces

odabira u idealnom slučaju jamci ne samo najbolje rješenje u nekom trenutku već – zbog inherentnoga istraživačkog aspekta – i stalno pomicanje naprijed, unapređenje rječnika kojim arhitekti odgovaraju na neki postavljeni problem: funkcionalni, prostorni, urbani. Tako i u zbirci nerealiziranih, a javno objavljenih projekata akumuliraju repozitorij zamisli, višestrukih mogućih odgovora za kojima ce možda posegnuti buduće generacije, čak i kada kontekst, razumijevanje ili uvjeti trenutka nisu za njih još sazreli. Druga značajna uloga u formiranju scene jest natječaj kao platforma za afirmaciju mladih ili nepoznatih arhitekata. Arhitektonski i urbanistički natječaj, posebno javni i anonimni, otvorena je arena, prostor zamisli u kojima se sa sugovornicima – žirijem – komunicira nacrtom i modelom. U toj su komunikaciji (opet u idealnom slučaju) svi izjednačeni, a čitav niz autora – od vremena kojim se bavi ova knjiga do danas – na sceni se afirmirao upravo zahvaljujući natječaju. Treća vrlo značajna ostavština arhitektonskog natječaja jest usustavljivanje struke. Formiranje temeljnih strukovnih tijela, koja kontinuirano djeluju više od stoljeća, usko je vezano za potrebu za reguliranjem provedbe arhitektonskog natječaja kao alata za dobivanje najboljih rješenja. Reguliranje njihove provedbe podrazumijevalo je donošenje pravilnika koji je morao ući u pitanje ne samo administrativnog postupka već i kriterija kvalitete, adekvatnog programiranja, meritornosti ocjenjivačkih sudova, te prava natjecatelja.

Poseban aspekt propisivanja pravila provedbe natječaja možemo samostalno promatrati u kontekstu formiranja naše scene i – pokazat će se u vrlo napetom čitanju kronika pojedinih natječaja – ujedno njezino kronično problematično naličje, a tiče se etičnosti svih aktera i procesa od raspisa do realizacije. Naime, od početka uspostavljanja prvih Osnova, pa Pravila i konačno Pravilnika provlače se teme sukoba interesa, prava sudjelovanja, prava prvonagrađenog autora na realizaciju, sprječavanje investitora da bez privole autora koristi segmente pojedinih rješenja, s time često povezano nedodjeljivanje prvih nagrada i slično. U ovom se segmentu naša natječajna praksa, a time i arhitektonska scena u cjelini, pokazuje najslabijom, objektivno malenom, često i provincijalnom (posebno kada se uključe strani natjecatelji ili žiratori), a slučajevi pojedinih natječaja koji su u ovoj knjizi detaljno elaborirani rasvijetljavaju okolnosti nastanka nekih od značajnijih gradskih realizacija, kao i karaktere nekih od proslavljenih aktera.

Dokumentirani projekti dokazuju značenje natječaja kao progresivnoga arhitektonskog laboratorija, kako u onim projektima koji su postali ključni identitetski reperi grada tako i u onima – čak i brojnijima – koji su (p)ostali međasi hrvatske arhitektonske misli. Tamara Bjažić Klarin u ovoj knjizi daje temeljit, istovremeno zabavan i napet autodijagnostički uvid u najbolje i najgore osobine naše arhitektonske scene, sažima još uvijek aktualne ambicije i idealizme te nam pomaže razumjeti zašto su oni istovremeno i jedini modus našega djelovanja, ali i nedostizan limes.